

Lerjano, perjano

Ez az első karácsony édesapám nélkül. Szenteste van, nekem kell bevinnem a betlehemi jászlat jelképező szalmát. Gyerekkoromban az egész konyhát felszórtuk. Most egy maréknyit viszek.

Hezitálok, hogy elsüssöm-e a régi kalázi poént:

- Jó estét kívánok.
- Jó estét. Mi jót hozol?
- Nem látod? Szalmát.

Kacagás, kuncogás, végül valaki bemondja a helyes választ:

– Egészséget és boldogságot.

Nem tudom, illik-e a gyászév karácsonyán felidézni ezt a klasszikus tréfát. Jó megoldás nincs, nevetni nem fogunk, ha viszont kihagyom az anekdotát, édesanyám rám süti, hogy megszegem a tradíció kontinuitását. (Jó, ő nem azt mondaná, hogy „a tradíció kontinuitását”, hanem „minden odalesz, ha én meghalok”).

Kanalazzuk a halászlét, s dicsérjük a pontyot. Vagyis engemet. Mert nem könnyű jó halat venni; régebben a nagyfater dolga volt, aztán apámé lett, most én rohángáltam a piacokon. (Ugyanis anyám szerint csakis tükörponty jöhet szóba.)

– Lesz halászlénk újévig – jósolja.

Halbeszerző elődeimtől tudom, hogy jó halászlét csak drabális halból lehet főzni, ezért egy bálnát választottam a pontyok közül. Anyám persze a család megfogytakozott létszámára céloz.

– Majd megkocsonyásodik – utalok vigasztalóan a nagyapámra, aki rajongott a halkocsonyáért.

Jön a mézzel locsolt diós tészta, aztán családunk első zongoristája felemlíti, hogy a nagyapja (az én apám) szentestén, improvizált rítusként, mindig evett befőttet.

– Engem is tömött vele.

– Milyet akartok? – szól vissza anyám már a spájzból. – Őszibarackot vagy meggyet?

– „A meggyfán meggy termett...” – dúdolom a régi kalázi dalt.

A fiam folytatja:

– „Lerjano, perjano.”

Anyám csodálkozva néz az unokájára:

– Te is tudod ezt?

– Én is kalázi zenész vagyok.

Fiammal felváltva fújjuk a nóta végét:

– „Vajon hány meggy termett?”

– „Hét meg öt és kilenc.”

– Tovább?

– Nincs tovább. Ennyi az egész.

– Majdnem haiku.

– Üzenetnek hangzik.

– Vagy jóslat.

– Esetleg varázsigé.

– Mindenható bűvös szó.

A „Lerjano, perjano” jelentésének megfejtéséhez nincsen kulcsunk, viszont a számokról családunk első zongoristája elmondja, hogy a zenei ötös hangzatban egyszerre szól az alaphang, a terc, a kvint, a szeptim és a nóna, vagyis öt hang egyszerre: az első, a harmadik, az ötödik, a hetedik és a kilencedik hang.

– Ebben az értelmezésben a „hét meg öt és kilenc” zenei jelentéssel rendelkezik, ami teljesen logikus egy zenészfaluban.

– Jó! – vágom rá automatikusan, aztán továbbszövöm a gondolatmenetet. – Egy törökkori adóívből tudjuk, hogy Kalázt kilenc család alapította: *Milosevics, Mirkovics, Jurkovics, Adasevics, Radonics, Jankovics, Sztanicsics, Gyukics, Zsivkovics*. Szerintem hét zenész, plusz az énekesnő és egy kocsmáros. A dalbeli „hét” talán a falut alapító tamburazenekar létszámát definiálja, míg a „kilenc” az őslakosok bruttó lélekszáma. Az „öt” pedig a zenei ötös hangzatot jelenti.

Váratlanul, a szenteste meghittségét sértő módon, megcsörren a telefon. Anyám tartózkodó udvariasággal felelget valakinek:

– Jó estét... Nem emlékszem. Talán a sufniban... Megnézem. Ha nem rágták szét az egerek. Minden jót.

– Ki volt az?

– A betlehemesek. Kéne nekik a régi bekecs, amiben pásztort játszottál. Kérik a csillagot is. Fityiszt az orrukra.

– A csillagot?

Mindnyájan emlékszünk rá, hogy az ősz hajú számtantanár milyen gondossággal szerkesztette unokája karácsonyi fellépésére a betlehemi csillagot. Körző, vonalzó, olló, kartonlap és ezüstpapír.

– Soha még betlehemesek nem mászkáltak olyan precíz csillaggal, mint mi – hetvenedik családunk első zongoristája. – Igazi pentagramma volt. Ötágú csillag. Tehát az öt...

Csend.

Fiam a tányérba bámul, úgy mondja:

– Itt van a kulcs.

– A tányérban?

– A csillagban.

– Megmondtam, hogy fityiszt az orrukra. A csillagot nem adom.

– Oda kell adni. A csillagnak járnia kell.

– El fogják hagyni a taknyosok.

– Nem lehet elhagyni. A csillagot őrzi a dal: „hét meg öt és kilenc”. A hét tamburást és az énekesnőt meg a kocsmáros, vagyis a falualapító kilenc családot egy ötágú csillag vezette Kalázra.

– Tehát a számsor nem az ötös hangzat jelképe?

– Mért ne lenne az? A tamburások az énekesnővel és a kocsmárossal követték a csillagot, s közben ötös hangzatban muzsikáltak.

– Rendben. De még mindig ott a rejtély, hogy mit jelent a „Lerjano, perjano”.

– Megmondtuk, hogy mindenható varázsige.

– És mit jelenthet?

– Nyilván mindent, hogyha mindenható.

*

Remélem, jó nyomon járok, s a régi dallal nem égetem le magamat, mint saját verseimmel. Ugyanis néha elszalad velem a ló, és verset írok. Kizárólag kézzel! Minden mást számítógépen, de verset csakis kézzel, tollal, papírra.

Így érdekes költemények is születnek. Például éjszaka, sötétben, az ágy mellé helyezett noteszban. Vagy zötyögő villamoson. Utólag néha azt sem tudom eldönteni, milyen nyelven remekeltem. Olykor a cirill vagy latin betűs alternatíva sem el-

dönthető. (Leginkább az ékírás jöhetne szóba, azt azonban akkor sem tudnám elolvasni, ha el tudnám olvasni.)

Most egy dalszöveg ritmusának ellenőrzéséhez kérem a fiam segítségét. Családunk első zongoristája figyelmesen böngészi a gyűrött cetlit:

– Ez cirill vagy latin betű?

– Nem mindegy? Te csak énekelj.

– „Májás abonya...”

Boldogan írnám azt, hogy a „Májás abonya” egy misztikus varázsige valamilyen titkos nyelven. Mint a „Lerjano, perjano”.

Ám jól tudom, hogy a „Május alkonya” című dalszövegem refrénjéről van szó.

Ebből persze nem következik az, hogy a „Májás abonya” nem jelent semmit. Nyilván jelent valamit, csak nem tudni, mit.

(Részlet a szerző „Kaláz parazsa” című, megjelenés előtt álló regényéből.)

Tarasz Sevcsenko versei

Folyam ömlik...

Folyam ömlik kék tengerbe,
vissza útja nincsen.
Kozák úzi szerencsáját,
de szerencse sincsen.
Nekivág a nagyvilágnak,
habzik a kék tenger.
Szíve hisz a szerencsében,
feje hinni nem mer.

Ismeretlen idegenbe
léptét igazítja...
Apját, anyját, édes párját
vajon kire bízta?
Idegent az idegenben
eleget találhat,
de nincs, aki meghallgassa,
egy jó szót se válthat.

Jár a kozák messze földön,
rámorog a tenger.
Azt hitte, hogy szerencsét lel
Csalódik az ember.
Kelepel a daru s elszáll
tenger felett messze;
sír a kozák: minden útját
tömött gaz belepte.

Hegy feketül fönn...

Hegy feketül fönn, alkonyat árnyal,
elhal a réti, fürge madárdal.
Adj pihenést, jó alkonyi árnyék!
Ámde a szívem csak hazajár még:
ó, ha az ukrán földre mehetnék...
Szállnak a gondok, éjjeli lepkék,
nappali gondom este se alhat —
hegy feketül fönn, árnyas a parlag,
domború égen fölkel a csillag.
Ó, csoda csillag, fényed özönlik,
mostan az ukrán síkra is ömlik;
néz-e ma rád egy éjszínű szempár
föl, föl az égre. Vagy feledett már?
Hogyha feledt, hát nyugton aludjon,
bús rabigámról már sose tudjon.

Weöres Sándor fordításai